

Baráth Magdolna

„Minden vizsgáló megalkotja a maga összeesküvését” Szovjet tanácsadó feljegyzése a tábornokper vizsgálatáról, 1950. június

A *Betekintő* egy korábbi számában már írtunk a 2. világháború utáni magyar politikai rendőrségnél dolgozó szovjet tanácsadókról, szerepükről a szovjet titkosszolgálatok működési mechanizmusának és módszereinek elterjesztésében, az államvédelem szovjet mintájú átszervezésében.¹ Az itt dolgozó tanácsadók részt vettek a koncepciós perek vizsgálatában, személyesen jelen voltak a kihallgatásokon, szemtanúi voltak Rajk és több más letartóztatott vallatásának. A tanácsadók tevékenységét szabályozó utasítás ezt ugyan tiltotta, de állításunk alátámasztására idézhetünk Bjelkin és Makarok ezredes tanácsadók V. Sz. Abakumov állambiztonsági miniszternek írt jelentéséből: „Mi, mint Moszkva képviselői [...] elkezdjük akadályozni Rákosit annak a nyilvánvalóan tendenciózus irányvonalnak a megvalósításában, amelyet a magyar állambiztonsági szervek a Rajk-ügyben Rákosi saját elképzelései szerint akarnak végrehajtani. [...] A helyzetünk itt meglehetősen kényes. Ha jelen vagyunk a kihallgatásokon és látjuk, hogy a magyar vizsgálók nyilvánvalóan valószerűtlen vallomásokot kapnak, és eközben hallgatunk, akkor gyakorlatilag részt veszünk ebben az ügyben, ha viszont felhívjuk a figyelmet a vallomások nyilvánvaló valószerűtlenségére, akkor megsértjük azt az irányvonalat, amit Rákosi jelölt ki a magyar vizsgálók számára.”² Munkájuk a Rajk-pert követően még nem fejeződött be, Bjelkin és egyik helyettese, Poljakov ezredes részt vett a további koncepciós perek előkészítésében és lefolytatásában is. Egyes vélemények szerint a legtöbb országban a koncepciós perek „fő konstruktőrei” éppen a tanácsadók voltak.³ Ők biztosították a megfelelő politikai irányt, ellenőrizték a vizsgálat menetét és a vallomásokot, s mindezekről haladéktalanul tájékoztatták Moszkvát. Így járt el az alább közölt dokumentum készítője, G. Sz. Jevdokimenko ezredes is, aki kezdetben az állambiztonsági tanácsadó helyettese, majd 1951-től főtanácsadó volt a magyar állambiztonsági szerveknél.

Galina P. Murasko, orosz történész levéltári dokumentumok alapján arra a következtetésre jutott, hogy a Magyarországon, sőt az egész kelet-európai térségben zajló politikai perek előkészítésében, megszervezésében a legaktívabb szerepet Rákosi Mátyás játszotta, aki ezzel is szaporítani igyekezett „jó pontjait” a szovjet vezetéskor és mindenekelőtt Sztálinnál.⁴ Murasko véleménye szerint többek között Rákosi ötlete volt az is, hogy egyetlen nagy pert kellene indítani a vezérkarban és a Honvédelmi Minisztériumban szolgáló tábornokok, a Független Kiszgazdapárt jobbszárnyának egykori politikusai, valamint a szociáldemokraták ellen.⁵

Ha a Rajk-pert (vagy Rajk-Pálffy-pert) tekintjük a magyarországi koncepciós perek nyitányának, a Sólyom-per annak egyenes folytatása volt. Már a Rajk-pernek is volt katonai szála, de a „katonai összeesküvésről” a letartóztatások után, 1950. június 21-én készült jelentés szerint „A Rajk-Pálffy-Szőnyi-féle összeesküvés felszámolásakor az ügy katonai vonalát nem sikerült felgöngyölíteni.”⁶ Az ÁVH azonban tovább folytatta a nyomozást és 1950 tavaszán sikerült „leleplezniük” Pálffynak a hadseregben megbújt „összeesküvő társait” is.

Sólyom Lászlót 1950. május 20-án tartóztatták le. A Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének Titkársága 1950. május 24-i ülésén hagyta jóvá Sólyom László volt vezérkari főnök, Révay Kálmán, a páncélos fegyvernem volt parancsnoka, Pórfy György, a tüzér fegyvernem volt parancsnoka, Beleznaý István hadtestparancsnok és 10 törzstiszt letartóztatását. Egyidejűleg megbízták az Államvédelmi Hatóságot a további teendők irányításával.⁷

Rákosi Mátyás a Kominform munkatársával, Sz. G. Zavolzsszkijjal folytatott 1950. május 25-i beszélgetése alkalmával közölte, hogy a hadseregben kémek újabb csoportját leplezték le, és a közeljövőben letartóztatják a magyar hadsereg vezérkari főnökét és az első hadtest parancsnokát.⁸ Farkas Mihály a budapesti szovjet nagykövetség tanácsosával, Sz. Kuzminnal folytatott beszélgetése alkalmával 1951. január 4-én azt

mondta beszélgetőpartnerének, hogy „a magyar hadseregben hosszú ideig létezett egy mélyen konspirált csoport, amely az amerikai, angol, francia és jugoszláv hírszerzés szolgálatában állt. [...] A magyar népnek ezeket az árulóit 1950 júliusában felakasztottuk.”⁹

A Sólyom-per vagy közkeletű elnevezéssel tábornoki per¹⁰ rekonstruálását nagyban nehezíti, hogy a koncepciók perék iratait pártutasításra 1956 után megsemmisítették,¹¹ csupán a perék felülvizsgálati anyagai maradtak fenn. Mint Jevdokimenko 1950. június végén készült jelentéséből is kitűnik, Rákosi egy ideig kitartott amellett, hogy a négy különböző csoport ügyét vonják egy perbe, és mutassanak ki egy nagy kormányellenes összeesküvést az országban, amelyet a volt szociáldemokraták vezettek volna. Azt javasolta, hogy a vizsgálat során tárják fel a letartóztatott katonatisztek kapcsolatait a volt szociáldemokrata vezetőkkel, a katolikus egyház képviselőivel és a Tito-klikkel. A fő csapást Szakasits Árpádra kellett volna mérni, azonban a tanácsadó hamar meggyőződött arról, hogy az őt terhelő vallomások kényszer hatására születettek, s ezzel kapcsolatos nemtetszésének a magyar vizsgálók előtt és Moszkvába küldött jelentésében is hangot adott.

Miközben – mint az Farkas Mihály és Jevgenyij Kiszeljov budapesti szovjet nagykövet 1950. július 18-i beszélgetéséből is kiderül – a jobboldali szociáldemokraták „szétzúzása” sikeresen folyt, addig több mint 320 személyt tartóztattak le, és a magyar vezetés még több mint 100 fő letartóztatását tervezte. A pártszervezetek Farkas szavai szerint „tömegmunkájukat képesek voltak úgy szervezni, hogy a munkások aktívan segítik ennek az ellenséges ügynökség tevékenységének leleplezését. A jobboldaliak leleplezése és eltávolításuk az ipar legfelelősebb részeiről, valamint a párt tervezett intézkedései a normák felülvizsgálatára és a fizetések rendezésére megteremtik a feltételeit az ipar új felemelkedésének.”¹²

Farkas beszélt a magyar vezetésnek Kéthly Annával kapcsolatos terveiről, akit azzal vádoltak, hogy „a bomlasztó tevékenységek folytatására létrejött hat volt szociáldemokratából álló illegális csoportot” vezet. Addigra már elhatározták, hogy a volt szociáldemokraták ügyében nem tartanak nyílt tárgyalást, helyette Kéthly Annának javasolni fogják, hogy írjon egy könyvet vagy brosúrát a szociáldemokrata párt volt vezetőinek provokatori tevékenységéről, az angol és amerikai hírszerző szervekkel való kapcsolatáról, amelynek publikálásával akarták leleplezni a szociáldemokrata vezetők „aljas szerepét a magyarországi munkásmozgalomban, úgy a felszabadulás előtt, mint azután.” Ez a terv végül nem valósult meg, s ebben valószínűleg a szovjet tanácsadóknak is volt némi szerepük. A szociáldemokratákat végül több kisebb perben ítélték el.¹³

Jevdokimenko jelentése nem csupán a vizsgálat során alkalmazott kihallgatási módszerekbe ad bepillantást, de azt is sejtetni engedi, hogy a főtanácsadó és a magyar párt első emberének együttműködése a perék során nem volt súrlódásmentes. Feltehetően ez is közrejátszott abban, hogy Jevdokimenkót Rákosi követelésére visszahívták Moszkvába.¹⁴

Dokumentum

Szigorúan titkos!

A Szovjetunió Állambiztonsági Miniszterének
Abakumov elvtársnak¹⁵

Korábban már jelentettünk Önnek a magyar vezérkar és a Honvédelmi Minisztérium számos munkatársának, úgymint Sólyom, Somogyi, Beleznyay tábornok és mások, a magyar Államvédelmi Hatóság által történt letartóztatásáról,¹⁶ akik kémtevékenységet és aknamunkát folytattak a hadseregben.

A magyar állambiztonsági szervek ellenséges tevékenység miatt ugyancsak letartóztatták a Magyar Dolgozók Pártjába átlépett volt szociáldemokratákat – Szakasits Árpádot, Schiffer Pált és másokat –, valamint a kisgazdapárt jobboldali szárnyának néhány korábbi vezetőjét, többek között Kővágó Józsefet és Rubleczyk Gézát.¹⁷ Azon kívül ez év június közepén a Magyar Népköztársaság elleni aknamunka miatt

letartóztatták a volt jobboldali szociáldemokraták egy csoportját, köztük Kéthly Annát, Szeder Ferencet és másokat.

Amint ismeretessé vált számunkra, az Államvédelmi Hatóság vezetése igyekszik egy államellenes összeesküvés ügybe összekapcsolni ezen négy letartóztatott csoport ügyét a szociáldemokratákkal az élen abból a célból, hogy aztán bírósági pert rendezzen.

Az Államvédelmi Hatóság főnöke, Péter [Gábor] és helyettese, Szücs [Ernő] arról tájékoztattak, hogy ez Rákosi¹⁸ elvtárs utasítására történik, aki azt javasolta, hogy a vizsgálatot abban az irányban folytassák le, hogy feltárják a letartóztatott katonák kapcsolatait a volt szociáldemokrata vezetőkkel, a katolikus egyház képviselőivel és Titoklikkjével, a letartóztatottaknak a hadseregben folytatott aknamunkája feltárása vonalán a vizsgálatot egyelőre ne folytassák. Egyidejűleg utasítást adtak arra, hogy ebben az ügyben hallgassák ki a letartóztatott szociáldemokratákat, Szakasits Árpádot, Schiffer Pált és másokat. Ezt követően az Államvédelmi Hatóság vizsgálói egy éjszaka alatt vallomást szereztek a letartóztatottaktól arról, hogy a katonai-összeesküvő csoportot a szociáldemokraták vezették Szakasitsal és Zentaival¹⁹ az élen.

A letartóztatottakat kihallgató vizsgálók szavai szerint a katonáknak a szociáldemokratákkal való kapcsolatára vonatkozó vallomásokat mesterséges módon [sic!] kapták. Így például az ÁVH katonai elhárításának helyettes vezetője, Janikovszky,²⁰ aki Sólyom [Lászlót] hallgatta ki, kijelentette: „Sólyom a kihallgatásokon maga semmit nem mond, csak azt ismeri be, amit mi kitalálunk neki.”

Szamosi²¹ százados elmondta, hogy az ő vizsgálata alatt álló Illy [Gusztáv] tábournok a szociáldemokratáknak az összeesküvésben való vezető szerepéről gyakorlatilag semmilyen vallomást nem adott. Ugyanakkor ő, Szamosi, a kezdetektől a végéig maga írta erről a jegyzőkönyvet és mivel a letartóztatott megtagadta, hogy azt aláírja, Szamosi néhány óráig gyözködte Illyt, hogy köteles segíteni az ÁVH-nak az ellenség leleplezésében, és hogy ez megkönnyíti a sorsát. Végül Illy aláírta a vizsgáló által megírt jegyzőkönyvet.

Az ÁVH Operatív Főosztályának vezetője, Farkas [Vladimir] őrnagy kijelentette: „Minden vizsgáló megalkotja a maga összeesküvését. Szücs ezredes minden nap változtatja az utasításokat és úgy adja ki azokat, hogy a vizsgáló nem értheti meg, hogyan vezesse az ügyet. Szücs megparancsolja, hogy reggelre kapjanak a letartóztatotttól vallomást a jugoszláv vonalról, a kémkedésről stb. És úgy alakul, hogy a vizsgálónak vagy magának kell megfogalmazni, vagy »tanácskozni« kell a letartóztatottal.”

A Szakasits-ügyet azzal az utasítással vettem át, hogy reggelre kapjak vallomást Szakasits szerepéről és részvételéről az általános összeesküvésben, a következő napra pedig legyen vallomás Kéthly Annára.

Gáspár őrnagy²² vizsgáló, aki Beleznay [István] tábournok ügyét vezeti közölte: „Szücs a vizsgálók tanácskozásán vázlatos tervet adott, amelynek alapján kellett lefolytatni a kihallgatásokat és meghatározta, hogy milyeneknek kell lenniük a kihallgatásoknak és kire kellenek.” Korábban Gáspár őrnagy a letartóztatott Révay [Kálmán]nal dolgozott, akinek, amint azt maga Gáspár mesélte, rendszeresen sugalmazta, hogy milyen vallomásokat kell adni.

A letartóztatott Révayt most kihallgató Károlyi²³ elmondta: „Révay nagyon fél. Kijelenti, hogy kész bármit megtenni az ÁVH-nak. Maga nem tesz vallomást, de amikor utalást tesz, sok felesleges dolgot és hazugságot mond.”

Radványi vizsgáló,²⁴ aki a letartóztatott Benjámint Olivért²⁵ hallgatja ki, elmondta, hogy a kihallgatási jegyzőkönyvet a letartóztatottak a vizsgáló nyomására írják.

Ezekkel a közlésekkel összefüggésben ez év június 14-én az ÁVH vezetőjével, Péterrel és helyettesével, Szüccsel folytatott beszélgetésben felhívtuk a figyelmüket a vizsgálók által alkalmazott kihallgatási módszerek fentebb kifejtett tényeire, és kifejtettük véleményünket arról, hogy ennek eredményeképpen a vizsgálat zavaros. Péter egyetértett azzal, hogy a vizsgálat lefolytatásának hasonló módszerei helytelenek és elmondta, hogy Rákosi és Farkas²⁶ elvtársak állandóan maximálisan szűk határidőn belül követelnek tőle „jó vallomásokat a letartóztatottaktól”, és ha ezeket a követeléseket valamiért nem teljesítik időben, akkor az ÁVH vezetését rossz munkával vádolják. Az egyes vallomások gyakran – közölte Péter – nem az ÁVH-nál születnek meg, hanem

korábban elkészített megfogalmazásban Rákosi és Farkas elvtárstól érkeznek azzal a követeléssel, hogy ilyen vallomásokat szerezzünk a letartóztatottaktól. Többek között, amint Péter elmondta, Farkas elvtárs azt követelte, hogy nyerjenek olyan vallomásokat a letartóztatottaktól, amelyben az szerepel, hogy a letartóztatottnak „nem tetszett Farkas és a proletárdiktatúra”. Ennek eredményeképpen, folytatta Péter, kénytelen azt követelni Szücsstől, és a maga részéről a vizsgálóktól, hogy olyan vallomásokat szerezzenek a letartóztatottaktól, ami gyakran nem felel meg a valóságnak. Ezért – mondta a továbbiakban Péter – a vallomásokot arról, hogy Pálffy és Rajk letartóztatása után összeesküvés volt a hadseregben, valamint a letartóztatott összeesküvők bűnös kapcsolatáról a szociáldemokrata vezetőkkel, kényszerrel szerezték.

Jelenlétünkben Péter utasítást adott Szücsnek, hogy vizsgálja felül a letartóztatottak vallomásait a katonai összeesküvés ügyében, vesse el a kitalált vallomásokot és a továbbiakban utasítsa el a vizsgálat lefolytatásának helytelen módszereit. Ugyanakkor, amint az most tudomásunkra jutott, Farkas elvtárs moszkvai utazása előtt, az ÁVH vezetése olyan összefoglalót készített számára, amelyben megerősítik a szervezeten kivitelezett összeesküvés létét és abban valamennyi letartóztatott részvételét. Ugyanakkor gyakorlatilag a letartóztatottak mind a négy csoportját illetően a következőket állapították meg:

1. A vezérkar és a Honvédelmi Minisztérium korábbi letartóztatott vezetői – Sólyom, Somogyi, Beleznyai és mások – lelepleződtek, hogy a népi demokrácia ellenségei és aktív bomlasztó tevékenységet folytattak a magyar hadseregben. A letartóztatottak egy részére rábizonyították, hogy a horthysta erőszakszervezetek ügynökségéhez tartoztak és a kapitalista államok hírszerzése javára kémkedtek.

2. A jobboldali szociáldemokraták illegális csoportjában résztvevők, amelyet Kéthly Anna vezetett, beismerték, céljuknak tekintették, hogy az angolok és amerikaiak segítségével megdöntik a népi demokratikus rendszert Magyarországon és bekapcsolják Magyarországot az imperialista államok blokkjába. Kéthly Anna létrehozta az úgynevezett „hatos bizottságot”, amely irányította a jobboldali szociáldemokrata illegalitás megszervezését és földalatti tevékenységének aktivizálását. Kéthly kapcsolatban állt az angol hírszerző szervekkel és angol labouristák vezetőivel, és tájékoztatta őket az ország belpolitikai helyzetéről.

3. A volt szociáldemokrata vezetőknek azt a csoportját, akik a Magyar Dolgozók Pártja tagjai lettek (Szakasits, Schiffer és mások), leleplezték, hogy kapcsolatban állnak az angol hírszerzéssel. A szociáldemokraták egyesülését a kommunistákkal Szakasits és társai arra használták fel, hogy bomlasztó munkát végezzenek a Magyar Dolgozók Pártján belül, amelynek érdekében saját embereiket ültették vezető posztokra az államapparátusban.

4. A kisczardapárt jobboldali szárnyához tartozó politikusok csoportjának résztvevői (Kővágó, Rubleczky és mások) elsődleges vallomásokot adtak a kém és bomlasztó tevékenységről. Kővágó bevallotta és a vizsgálati anyagok rábizonyították az angol hírszerzéssel való kapcsolatot.

A fent említett ügyekben letartóztatottak vallomásai ellenőrzést és pontosítást igényelnek. A vizsgálat további részében szükség van a letartóztatottak kihallgatásának folytatására azzal a céllal, hogy teljes egészében feltárják ellenséges tevékenységüket és bűnös kapcsolataikat.

Jevdokimenko

[RGASZPI f. 82. op. 2. gy. 1154. Géppel írt tisztázat. Utyehin, a Szovjetunió Állambiztonsági Minisztériuma I. Igazgatósága vezetőjének aláírásával hitelesítve.]

¹ Baráth Magdolna: Szovjet tanácsadó feljegyzése Magyarországról, 1950. *Betekintő*, 2008/4.

<http://www.betekinto.hu/Default.aspx?cikkId=97> (utolsó letöltés: 2010. március 18.)

² Az eredeti dokumentum az Orosz Föderáció Elnöki Levéltárában található. Idézi: T. V. Volokityina – G. P. Murasko – A. F. Noszkova – T. A. Pokivajlova: *Moszkva i Vosztocsnaja Jevropa. Sztanovlenyije polityiceszkih rezsimov szovjetszkogo tyipa 1949–1953*. Moszkva, 2002, ROSZSZPEN, 620.

³ 1949 nyarán különleges megbízatással két tanácsadót Szófiába is küldtek. Az ő feladatuk ugyanaz volt, mint magyarországi társaiké: biztosítaniuk kellett a koncepciós perek vizsgálatában és előkészítésében a szovjet vezetés által elvárt politikai koncepciót. T. V. Volokityina – G. P. Murasko – A. F. Noszkova – T. A. Pokivajlova: *Moszkva i Vosztocsnaja Jevropa*. i. m. 619–622.

⁴ Galina Pavlovna Murasko: Néhány esetvonalás Rákosi Mátyás politikai portréjához. *Múltunk*, 1999. 2. sz. 160–169.

⁵ Uo. 166.

⁶ A dokumentumot közli: *Iratok az igazságszolgáltatás történetéhez*. II. k. Szerk.: Horváth Ibolya – Solt Pál – Szabó Győző – Zanathy János – Zinner Tibor. Budapest, 1993, Közgazdasági és Jogi Kiadó, 511–514.

⁷ Jegyzőkönyv a Titkárság 1950. május 24-i üléséről. Magyar Országos Levéltár 276. f. 54/101. ö. e.

⁸ Rosszjizskij Goszudarsztvennij Arhiv Szocialno-Polityiceszkoj Isztorii (RGASZPI) f. 575. op. 1. gy. 142. Közli: *Vosztocsnaja Jevropa v dokumentah rosszjizskih arhivov 1944–1953*. II. k. 1949–1953. Red.: T. V. Volokityina – T. M. Iszlamov – G. P. Murasko – A. F. Noszkova – L. A. Rogovaja. Moszkva–Novosibirszk, 1998, Szibirszkij Hronograf, II. k. 349.

⁹ Uo. 455.

¹⁰ A perről lásd Oroszi Antal: A Sóllyom-per. In *Katonai perek a kommunista diktatúra időszakában 1945–1958. Tanulmányok a fegyveres testületek tagjai elleni megtorlásokról a hidegháború kezdeti időszakában*. Szerk.: Okváth Imre. Budapest, 2001, Történeti Hivatal, 141–162.

¹¹ Erről részletesebben lásd Baráth Magdolna: Az állambiztonsági iratok selejtezése, megsemmisítése. In *Trezor 3. Az átmenet évkönyve*. Szerk.: Gyarmati György. Budapest, 2004, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, 255–279.

¹² Arhiv Vnyesnej Polityiki Rosszjizskoj Federacii (AVP RF) f. 07. op. 23. papka 42. gy. 177. A dokumentumot közli: *Vosztocsnaja Jevropa v dokumentah rosszjizskih archivov*. i. m. II. k. 386–388.

¹³ Kádár Zsuzsanna kutatási alapján 12 „tiszta szociáldemokrata” csoportos és hét egyéni perről tesz említést, amelyben összesen 177 embert ítéltek el. Kádár Zsuzsanna: A magyarországi szociáldemokrata perek története. *Múltunk*, 1996. 2. sz. 3–48.

¹⁴ T. V. Volokityina – G. P. Murasko – A. F. Noszkova – T. A. Pokivajlova: *Moszkva i Vosztocsnaja Jevropa*. i. m. 629–630. Ez nem volt egyedi eset; Gh. Dej és a romániai tanácsadó, A. M. Szaharovszkij viszonya is feszült volt, aminek következtében 1952 novemberében őt is lecsérték. Uo. 630. Jevdokimenko az 1960-as években a KGB munkatársaként a krasznodari területen dolgozott, ahol akkoriban Rákosi száműzetését töltötte; ott találkoztak újra. Uo. 628.

¹⁵ Abakumov a jelentést 1950. június 27-én továbbította V. M. Molotovnak.

¹⁶ Ez a jelentés nem áll rendelkezésünkre.

¹⁷ Rubleczy Géza (1909–1953) író 1946-tól a Magyar Híradó Rt, majd a Magyar Hirdető Vállalat igazgatója volt. 1950 májusában tartóztatták le és az év novemberében 15 év fegyházra ítélték. A börtönben halt meg.

¹⁸ Rákosi nevét a szövegben mindenütt kézzírással utólag írták be.

¹⁹ Zentai Vilmos (1899–1983) 1945. november 23-tól 1948. március 13-ig a Honvédelmi Minisztérium államtitkára volt. 1945 és 1947 között az SZDP Politikai Bizottságának tagja, a párt vezető titkára. 1948-ban lemondatták pártfunkcióiról, elbocsátották állásából és nyugdíjazták. Az ÁVH 1950. június 2-án tartóztatta le. A Kálmán József és társai per nyolcadrendű vádlottjaként 1950. szeptember 13-án életfogytiglani fegyházra ítélték, 1956. március 29-én egyéni kegyelemmel szabadult.

²⁰ Janikovszky Béla (1919–1978) a II. (Katonai Elhárító) Főosztály vezetője volt ebben az időszakban. Vizsgálóként részt vette a Sóllyom-ügyön kívül a Rajk- és a Pálffy-ügyben is. Péter Gábor ügyében 1953 elején letartóztatták és 1953 decemberében 2 év börtönre ítélték.

²¹ Szamosi Tibor 1950. január elejétől az ÁVH I/2. (Belső Reakció Elleni Harc) Osztályon dolgozott alosztályvezetőként.

²² Feltehetőleg Gáspár Mártonra történik az utalás, aki 1950 februárjától a II/4. (Katonai Elhárítás Jogi) Osztályt vezette.

²³ Károlyi Márton (1919–1989) már a Rajk-ügyben is az egyik kihallgató volt. 1950. júliustól novemberig az ÁVH VI. (Jogi és Börtönügyi) Főosztályát vezette. A Péter Gábor-ügyben 12 év börtönre ítélték.

²⁴ Valószínűleg Radványi Dezsőről van szó, aki 1949-ben a BM ÁVH Ipari Szabotázselhárító Osztályának osztályvezető-helyettese, majd 1950 januárjától az ÁVH Katonai Elhárító Osztályának alosztályvezetője volt.

²⁵ Benjámin Olivér (1903–1991) az SZDP delegáltjaként Budapest rendőrkapitány-helyettese volt. 1950 augusztusában életfogytiglani börtönbüntetésre ítélték. 1956 márciusában szabadult, 1962-ben felmentették a vádak alól.

²⁶ Mindkettőjük nevét utólag, kézzel írták be a szövegbe itt és a dokumentum további részében is.